

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет журналістики, реклами та видавничої справи
Кафедра періодичної преси та медіаредагування

Євген Володимирович Джиджора

РИТОРИКА

*Методичні вказівки та завдання
для здобувачів 4 курсу першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 061 журналістика*

Одеса – 2018

УДК 82-1/-9

Рекомендовано до друку

Вченою радою факультету журналістики, реклами та видавничої справи

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Протокол № 2 від 16 жовтня 2018 р.

Рецензенти:

О. В. Скалацька – доктор філософських наук, завідувач кафедри нових медіа та медіадизайну;

І. В. Сидун – кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри періодичної преси та медіредагування.

Джиджора Є. В. Риторика: Методичні вказівки та завдання для здобувачів четвертого курсу першого (бакалаврського) рівня спеціальності 061 журналістика. – Одеса, 2018. – 24 с.

ВСТУП

Дисципліна «Риторика» викладається здобувачам 4 курсу першого (бакалаврського) рівня спеціальності 061 журналістика впродовж першого семестру. Загальна кількість годин – 90, з них 36 лекцій, 54 самостійної роботи. Підсумкова форма контролю – іспит.

«Риторика» входить до складу загальних гуманітарних дисциплін, що становлять основу фахової підготовки бакалаврів зі спеціальності журналістика. Вивчення цієї дисципліни має пізнавальне значення і сприяє формуванню культурного та професійного рівня студентів. Матеріал курсу подано у трьох аспектах: історичному, теоретичному та прикладному. Відповідно до цього лекційний курс містить широку панораму античної та середньовічної риторики, давньоукраїнської та пізньосередньовічної української риторики, деякі вчення про мистецтво красномовства та сучасні концепції еристики як технології ефективного ведення полеміки.

Тож мета курсу – представити основні постулати риторики, лексико-стилістичні складники переконувальної комунікації, посприяти формуванню риторичної культури особистості, яка проявляється в оволодінні технологіями використання теоретичного матеріалу в професійному спілкуванні, зокрема під час виступів на радіо, телебаченні, перед аудиторією тощо. Виклад лекційного матеріалу передбачає два тематичні блоки, кожен з яких побудований як самостійний модуль:

- історія становлення риторики;
- структурні особливості риторичного виступу.

Для досягнення поставленої мети передбачається розв'язати такі завдання:

- представити основні постулати риторики;
- охарактеризувати історичні віхи становлення риторики як науки про красиве і переконливе мовлення;
- познайомитися з особливостями ораторського хисту видатних ораторів історії та сучасності;

- розкрити лексико-стилістичні складники переконувальної комунікації.

У результаті опанування навчальної дисципліни «Літературний стиль» студенти **повинні знати:**

- що таке риторика, з чого складається і як триває процес підготовки до публічного виступу;
- основні етапи підготовки та здійснення ораторського виступу;
- яким чином потрібно долати проблемні ситуації під час публічного виступу;
- панівні тенденції ведення дискусії та суперечки;
- хто є учасниками суперечки, які функції при цьому виконує;
- основні тенденції розвитку неориторики;
- знакових постатей ораторського мистецтва;
- вплив риторики на сучасний масовокомунікаційний процес.

Студенти повинні на практиці застосовувати отримані знання, а саме **вміти:**

- визначати стадії формування ораторського мистецтва;
- розрізняти мовленнєві особливості видатних ораторів історії та сучасності;
- вести дискусію та суперечку, змінюючи комунікативні ролі в залежності від ходу розмови;
- створювати портрет аудиторії та підбирати адекватні способи вдалого початку промови в залежності від встановлення типу аудиторії;
- долати психологічні бар'єри під час виступу і розв'язувати кризові ситуації, що виникають в аудиторії;
- дотримуватися комунікативної адекватності у різноманітних комунікативних ситуаціях.

Процес вивчення дисципліни «Риторика» спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

- ЗК2 «Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово»;
- ЗК7 «Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій»;
- ЗК 11 «Здатність спілкуватися із представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності)»;
- ЗК 12 «Здатність працювати в команді»;
- ЗК 13 «Здатність до міжособистісної взаємодії»;
- СК2 «Здатність оцінювати отримані знання з погляду можливості їх застосування у професійній діяльності».

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Змістовий модуль 1

Історія становлення риторики

Вступ. Риторика як наука та навчальна дисципліна. Її місце в системі інших гуманітарних наук (етики, логіки, філософії, психології, лінгвістики, літературознавства, історії журналістики тощо). Предмет та об'єкт риторики. Основні поняття та категорії класичної риторики (логос, етос, пафос, топос). Композиційні складові риторичного цілого: інвенція, диспозиція, елокуція, меморія, елоквенція, акція. Значення риторики в системі сучасних ЗМІ.

Тема 1. Античні джерела риторики. Передумови виникнення риторики в Давній Греції. Видатні ритори: Перикл, Горгій, Лісій, Демосфен, Сократ, Платон. Відмінність риторичної діяльності Аристотеля від риторики попередників. Риторика в Стародавньому Римі. Секрети майстерності Цицерона. Основні методики навчання у римських риторичних школах доби Імперії. Педагогічна риторика Квінтіліана.

Тема 2. Ораторське мистецтво в Середні віки. Екзегетика, гомілетика, казуїстика, риторичні основи патристики. Візантійські теорії риторики. Особливості пізньовізантійської риторики. Риси середньовічної риторичної традиції на Заході, ключові відмінності від традицій Сходу.

Тема 3. Історія української риторики. Виникнення та специфіка розвитку української риторики. Перші оратори Київської Русі: митрополіт Іларіон, Кирило Туровський, Серапіон Володимирський, князь Володимир Мономах. Полемічна майстерність Івана Вишенського. Риторика як профільуючий предмет у Києво-Могилянській академії, автори підручників, відмінності між концепціями. Особливості барочної риторики. Риторична спадщина Феофана Прокоповича та Григорія Сковороди.

Тема 4. Теоретичні основи риторики. Інвенція як композиційна складова утворення риторичного твору. Положення та прийоми інвенції. Поняття про диспозицію та її закони. Закономірності розташування основних частин “цілого” в творі. Методи викладу матеріалу: дедуктивний,

індуктивний, аналогічний, стадійний, концентричний. Теза і аргумент як основні категорії диспозиції.

Тема 5. Закони логіки: закон тотожності, суперечності, виключення третього, достатньої підстави. Аналогічна аргументація та її типи. Демонстрація як процес виведення тез та аргументів. Типи висновків: підсумкові, типологічні, апелювальні. Елокуція та елоквенція як способи прикрашання висловлювання. Роль тропів та риторичних фігур у побудові “цілого”. Основні фігури та доцільність їх використання.

Змістовий модуль 2

Структурні особливості риторичного виступу

Тема 6. Акція як завершальний етап реалізації риторичної мети. Риторичний ідеал. Основні етапи взаємодії оратора з сучасною аудиторією. Образ оратора та його вплив на аудиторію. Система цінностей аудиторії. Маніпулювання та актуалізація аудиторії. Психологія натовпу. Шляхи подолання опору аудиторії.

Тема 7. Види красномовства. Традиційні жанрові різновиди: політичне, парламентське, академічне, суспільно-побутове, судове, лекційно-пропагандистське, дипломатичне, військове, церковно-богословське. Інші жанрові різновиди. Повний риторичний аналіз промови.

Тема 8. Еристика як мистецтво дискутувати та полемізувати. Вчення про мистецтво спору А.Шопенгауера та С.Поварніна. Функції суперечок, дискусій, полеміки, диспутів. Загальні відомості про суперечку, різновиди суперечок. Коректні та некоректні засоби ведення суперечок. Еристичні вимоги до розв’язання суперечливої ситуації в контексті “золотих правил” риторики. Поняття про види, принципи і правила полеміки. Технології спростувань доводів опонентів. Критика аргументів та демонстрації. Логічні виверти.

Тема 9. Риторика як культура ділового спілкування. Вербальні засоби спілкування. Вплив особистості на ефективність переконання. Логіко-

психологічні правила конструювання повідомлень. Невербальні засоби спілкування та культура поведінки. “Мозкові атаки” як ефективний засіб розв’язання нестандартних ситуацій. “Круглий стіл” як форма колективного вирішення проблеми.

Тема 10. Неориторика – новий етап розвитку риторичного мистецтва. Особливості неориторики. Відмінності із класичною риторикою. Поняття чорної риторики. Новітні напрямки в дослідженні переконувальної комунікації (відомості про теорію комунікації, НЛП, сугестивна лінгвістика, іміджеологія тощо). Неориторика та паблік рілейшнз. Особливості виступу на радіо й телебаченні. Специфіка поведінки радіослухачів й телеглядачів. Відкритий ефір та поводження при цьому. Шляхи подолання страху перед камерою та мікрофоном.

НАУКОВА ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Абрамович С.Д. Риторика загальна та судова. – К., 2002. – 425 с.
2. Введенская Л. А. Деловая риторика: учебное пособие для вузов. – Ростов н/Д., 2000. – 512 с.
3. Гах Й. Етика ділового спілкування: навчальний посібник // М-во освіти і науки України, Ін-т менеджменту та економіки “Галицька академія”. – К., 2005. – 158 с.
4. Зарецкая Е. Н. Риторика: Теория и практика речевой коммуникации. – М., 2002. – 480 с.
5. Зубенко Л. Г. Ораторське мистецтво: практичний посібник. – К., 2002. – 115 с.
6. Ивакина Н. Н. Основы судебного красноречия (риторика для юристов): учебное пособие. – М., 2002. – 384 с.
7. Ивин А. А. Риторика: искусство убеждать. – М., 2005. – 304 с.
8. Каверин Б. И. Ораторское искусство: учебное пособие. – М., 2004. – 255 с.
9. Кубрак О. Етика ділового та повсякденного спілкування: навчальний посібник. – К., 2005. – 221 с.
10. Культура ділового спілкування: навчальний посібник / уклад.: Л. Зубенко, В. Немцов. – К., 2004. – 196 с.
11. Куньч З. Українська риторика: історія становлення і розвитку: навчальний посібник. – Л., 2011. – 244 с.
12. Мацько Л. І. Риторика: навчальний посібник / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – К., 2003. – 311 с.
13. Молдован В. В. Судова риторика: теорія і практика: навчальний посібник. – 2-ге вид. – К., 2010. – 491 с.
14. Олійник О. Ораторське мистецтво юриста: навчальний посібник. – К., 2010. – 210 с.
15. Ораторське мистецтво: навчальний посібник / Н. П. Осипова, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова та ін.; за ред. Н. П. Осипової. – Х., 2005. – 144 с.
16. Порубов Н. И. Риторика: учебное пособие. – 2-е изд. – Мн., 2004. – 352 с.

17. Риторика: навчально-методичний посібник / О. Г. Романовський, Н. В. Середа, О. В. Квасник та ін. – Х., 2008. – 160 с.
18. Рогожкин О. В. Риторика: загальна, судова, оперативна: [підруч. для студ. юрид. спец.]. – Донецьк, 2008. – 248 с.
19. Рузавин Г. Логика и аргументация: учебное пособие для студентов вузов. – М., 1997. – 351 с.
20. Сагач Г. М. Ділова риторика: мистецтво риторичної комунікації: навчальний посібник. – К., 2003. – 255 с.
21. Худолєєв Ю. Етикет і сучасна культура спілкування: навчальний посібник. – К., 2003. – 415 с.
22. Цимбалюк І. Психологія спілкування: навчальний посібник. – К., 2004. – 303 с.

Допоміжна

1. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія. – К., 2004. – 277 с.
2. Бабиц Н Д. Основи культури мовлення. – Л., 1990. – 260 с.
3. Бельчиков Ю А. Говори ясно и просто. – М., 1980. – 300 с.
4. Берков В. Ф. Взаимодействие лектора и слушателей. – М., 1996. – 34 с.
5. Васильєв А.Н. Основи культури речи. – М., 1990 – 215 с.
6. Галяшина Е. И. Основы судебного речеведения. – М., 2003. – 421 с.
7. Зворыкин Ю.Н. Юмор в публичном выступлении. — М., 1977. – 318 с.
8. Зубра А. С. Ораторское искусство – путь к успеху: как научиться говорить уверенно, свободно, понятно, красиво. – Мн., 2011. – 295 с.
9. Ключев Е. Риторика (Инвенция. Диспозиция. Элокуция). – М., 1999. – С. 178-262.
10. Курбатов В. И. Логика для юристов. – М., 2007. – 480 с.
11. Ораторы Греции / перевод с древнегреческого; составление и научная подготовка текстов М. Гаспарова. – М., 1985. – 495 с.
12. Павлова Л. Г. Спор, дискуссия, полемика. – М., 1991. – 124 с.

13. Солодухин О. А. Логика для юристов. – М., 1998. – 240 с.
14. Сопер П. Л. Основы искусства речи. – Ростов н/Д, 1999. – 488 с.
15. Сергеич П. (Пороховщиков П.С.) Искусство речи на суде. – Тула, 1999. – 320 с.
16. Токарська А. С. Культура фахового мовлення правника. – Л., 2003. – 312 с.
17. Чихачев В.П. О культуре публичной речи. – Л., 1968. – 180 с.
18. Язовицкий Е.В. Говорите правильно. – М.-Л., 1964. – 214 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Тема 1. Джерела Античної риторики

- Емпедокл. Біографія та основні постулати риторичної теорії.
- Протистояння Лісія і Корака, вплив софістів на становлення ораторського мистецтва. Феномен Горгія.
- Демосфен. Його біографія, головні промови, основні тактики під час виступу.
- Аристотель та його «Риторика».
- Цицерон та Квинтіліан як представники давньоримської ораторської майстерності.

Завдання:

1. Прочитати та проаналізувати промову Горгія «Похвала Єлене».
2. Прочитати та проаналізувати п'ять будь-яких промов Демосфена, Цицерона та Квинтіліана.
3. Зробити конспект трактату Аристотеля «Риторика».

Тема 2. Українське ораторське мистецтво

- Іларіон та його «Слово про Закон і Благодать»: структура промови та риторичний пафос.
- «Повчання» Володимира Мономаха як зразок середньовічної риторики.
- Навчальні курси з риторики у Києво-Могилянській Академії.
- Перші підручники з риторики / реторики в Україні та за її межами.

Завдання:

1. Прочитати та прокоментувати «Слово про Закон і Благодать» Іларіона.
2. Проаналізувати «Повчання» Володимира Мономаха.
3. Познайомитися з підручниками з риторики в епоху Бароко.

Тема 3. Вивчення риторики на сучасному етапі

- Проблема підходів до вивчення риторики.
- Історичний підхід: його переваги та недоліки.
- Теоретичний підхід: його переваги та недоліки.
- Структурний підхід: переваги та недоліки.

Завдання:

1. Виявити основні галузі побутування риторики, визначити їх особливості та сфери застосування.
2. Охарактеризувати основні категорії вивчення риторики: logos, etos, patos.
3. Назвати п'ять основних стадій підготовки до здійснення риторичної промови. З'ясувати особливості шостої факультативної стадії, пояснити її призначення.

Тема 4. Структура виступу

- Особливості концептуалізації промови.
- Постановка мети у промові.
- Розташування матеріалу у його «сильних» позиціях.
- Розташування матеріалу в основній частині промови.
- Послугування маркерами і топосами під час виступу.

Завдання:

1. Побудувати три будь-які концепції майбутньої промови за допомогою прийому «перевернутої піраміди».
2. Сформулювати мету в кожній з трьох умовних промов (основний меседж виступу).
3. Продумати доцільність використання певної умови вдалого початку виступу.
4. Обрати один із способів (лінійний чи проблемний) розташування матеріалу в основній частині промови.

Тема 5. Особливості виступу

- Методики запам'ятовування промови. Особливості репетиції.
- Створення портрету аудиторії.
- Способи налагоджування зв'язку із аудиторією.
- Форми вдалого початку промови.

Завдання:

1. Запам'ятати будь-який зв'язний міркувальний текст за логічними блоками.
2. Запам'ятати будь-який текст за технологією «з першого слова до останнього».
3. Охарактеризувати переваги та недоліки застосованих способів.
4. «Робота з дзеркалом» як технологія налаштування перед виступом.
5. Вправи з диханням, тренування на скорочення надмірного серцебиття.

Тема 6. Еристика як наука про суперечку

- Діалог та його різновиди.
- Суперечка, спір, дискусія: властивості та відмінності.
- Форми ведення полеміки, коректна та некоректна полеміка.
- Приклади найгучніших полемічних протистоянь в історії.

Завдання:

1. Попрактикувати різновиди діалогу із співрозмовником.
2. Знайти три будь-які приклади публічної полеміки (політичний, філософський, культурологічний, мистецький, суспільно-побутовий та інші дискурси).
3. Побудувати аргументацію при доведенні (тему суперечки обрати самостійно).
4. Побудувати аргументацію при спростовуванні (тему суперечки обрати самостійно).
5. Виявити основні аргументи та прийоми під час дискусії.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

для заочної форми навчання

Характеристика *inventio* та *dispositio* промови

1. Втілення *inventio* (принципів віднаходження матеріалу) у промові:
 - колізія, предмет (тема), тези промови (у разі, якщо теза/тези не сформульовані, вказати конкретну ситуацію не-формулювання тези/тез);
 - мета (ідея) та надмета (прихована ідея) виступу.
2. Втілення *dispositio* (принципів розташування матеріалу) у промові:
 - особливості розташування матеріалу на початку промови (використання певного способу вдалого початку, наявність маркерів і/або топосів);
 - особливості розташування матеріалу в основній частині промови (способи та методи викладу (у разі некоректного застосування того або іншого методу викладу – продемонструвати форму некоректності), форма аргументації та основні аргументи (за логічної аргументації – вказати зв'язок між аргументами, за маніпулятивної аргументації – вказати, що виступає аргументами в розмірковуванні та чи вдається оратор до якої-небудь тактико-технічної дії в переконанні)) у випадку маніпулятивної аргументації – вказати тактико-технічні дії (суб'єктні і/або об'єктні);
 - особливості розташування матеріалу в завершальній частині промови (наявність маркерів і/або топосів).

Для успішного виконання модульного завдання студентам пропонується додати до змістовної частини роботи ксерокопію або роздруківку проаналізованої промови із позначеними на полях елементами *inventio* та *dispositio*.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДЗ

Після ознайомлення з лекційним курсом та виконання усіх практичних та завдань самостійної роботи, студентам пропонується підготувати власну промову. Ця промова може бути на будь-яку цікаву для студентів тему, що торкається суспільно-побутових, політичних, соціальних, культурологічних, мистецьких, філософських, релігійних та ін. колізій, актуальних для сьогодення. Головна вимога – промова має бути оригінальна і не містити запозичень та переказів інших відомих промов.

Під час підготовки промови студенти мають дотримуватися досліджених під час лекцій та самостійної роботи закономірностей:

- відбору матеріалу;
- розташування віднайденого матеріалу;
- прикрашання підібраного матеріалу;
- запам'ятовування промови.

Наслідком такої роботи стає публічний виступ студентів перед академічною аудиторією. Промова виголошується самостійно і на неї відводиться рівно стільки часу, скільки потребує оратор. За результатами промови відбувається спільний (викладач та студенти) аналіз виступу на предмет:

- особливостей втілення підготовленої промови;
- дотримання психологічної рівноваги;
- спроможності долати аудиторний шок та налагоджувати контакт з аудиторією;
- різноманітних помилок, що трапилися під час виступу.

Робота носить максимально творчий характер і передбачає, що студенти оцінюють один одного та спостерігають за реакцією своїх товаришів на свої ж виступи.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ 1. Ораторське мистецтво в епоху Античності та Середні віки

1. Софістика та вчення про слово Горгія, Лісія та Корака.
2. Тактика полемічного протистояння в промовах Демосфена та Есхіна.
3. Характеристика екзегетичного розмірковування, впроваджене Філоном Олександрійським та св. отцями-каппадокійцями.
4. Аналіз гомілетики св. Іоанна Златоуста.
5. Полемічні трактати свв. Василя Великого та Григорія Богослова.
6. Традиції ораторських виступів богословів та діячів Західної Церкви.

Рекомендована література:

- Зубенко Л. Г. Ораторське мистецтво: практичний посібник. – К., 2002. – 115 с.
- Ораторы Греции / перевод с древнегреческого; составление и научная подготовка текстов М. Гаспарова. – М., 1985. – 495 с.
- Павлова Л. Г. Спор, дискуссия, полемика. – М., 1991. – 124 с.

№ 2. Історія української риторики

1. Стверджувально-спростовуюча аргументація Іларіона в “Слові о Законі і Благодаті”.
2. Барочні риторики викладачів Києво-Могилянської академії.
3. Порівняльний аналіз українських барочних риторик та “Риторичної руки” Стефана Яворського.

Рекомендована література:

- Куньч З. Українська риторика: історія становлення і розвитку: навчальний посібник. – Л., 2011. – 244 с.
- Ораторське мистецтво: навчальний посібник / Н. П. Осипова, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова та ін.; за ред. Н. П. Осипової. – Х., 2005. – 144 с.
- Сопер П. Л. Основы искусства речи. – Ростов н/Д, 1999. – 488 с.

№ 3. Теоретичні основи риторики

1. Аналіз закономірностей відбору риторичного матеріалу та класифікація найпоширеніших типів.
2. Аналіз закономірностей розташування матеріалу та основні типи.

Рекомендована література:

- Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. – Л., 1990. – 260 с.
- Зарецкая Е. Н. Риторика: Теория и практика речевой коммуникации. – М., 2002. – 480 с.
- Ключев Е. Риторика (Инвенция. Диспозиция. Элокуция). – М., 1999. – С. 178-262.

№ 4. Елокуція та елоквенція

як способи прикрашання висловлювання

1. Встановлення специфічних особливостей прикрашання тексту в античних судових промовах, полемічних християнських трактатах та сучасному політичному дискурсі.
2. Традиції використання риторичних фігур у сучасних ораторських промовах політичних та релігійних діячів.
3. Поняття про троп, аналіз доцільності послуговування тропами.

Рекомендована література:

- Мацько Л. І. Риторика: навчальний посібник / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – К., 2003. – 311 с.
- Риторика: навчально-методичний посібник / О. Г. Романовський, Н. В. Середа, О. В. Квасник та ін. – Х., 2008. – 160 с.
- Порубов Н. И. Риторика: учебное пособие. – 2-е изд. – Мн., 2004. – 352 с.
- Рузавин Г. Логика и аргументация: учебное пособие для студентов вузов. – М., 1997. – 351 с.
- Сагач Г. М. Ділова риторика: мистецтво риторичної комунікації: навчальний посібник. – К., 2003. – 255 с.

№ 5. Акція як завершальний етап реалізації риторичної мети

1. Аналіз маніпулятивних технологій, застосованих сучасними політиками-реформаторами.
2. Дослідження етапів та специфіки взаємодії оратора з його аудиторією.

Рекомендована література:

- Введенская Л. А. Деловая риторика: учебное пособие для вузов. – Ростов н/Д., 2000. – 512 с.
- Ивин А. А. Риторика: искусство убеждать. – М., 2005. – 304 с.
- Зубра А. С. Ораторское искусство – путь к успеху: как научиться говорить уверенно, свободно, понятно, красиво. – Мн., 2011. – 295 с.

№ 6. Еристика як мистецтво дискутувати та полемізувати

1. Моделювання полемічного протистояння: виведення тези та доведення її аргументами – контраргументи та спростування демонстрації опонента та виведення антитези.
2. Логічні закони та їх порушення. Аналіз причин не дотримання головних постулатів логіки.
3. Дослідження відмінних особливостей у суперечках, дискусіях, діалогах, полеміці.

Рекомендована література:

- Абрамович С.Д. Риторика загальна та судова. – К., 2002. – 425 с.
- Ивакина Н. Н. Основы судебного красноречия (риторика для юристов): учебное пособие. – М., 2002. – 384 с.
- Галяшина Е. И. Основы судебного речеведения. – М., 2003. – 421 с.
- Павлова Л. Г. Спор, дискуссия, полемика. – М., 1991. – 124 с.
- Сергеев П. (Пороховщиков П.С.) Искусство речи на суде. – Тула, 1999. – 320 с.

ПИТАННЯ НА МОДУЛІ

Питання на 1 модуль

1. Inventio як початкова стадія риторичної діяльності.
2. Поняття “комунікативної адекватності”. Конвенційна та ініціативна позиція оратора.
3. “Горизонт очікування” аудиторії. Види ставлення аудиторії до предмету промови.
4. Виведення концепції промови. Ситуації не-формулювання тезису.
5. Мета та завдання промови. Особливості надмети.
6. Dispositio як друга стадія риторичної діяльності.
7. Класифікація способів вдалого початку промови за Х. Леммерман.
8. Класична схема промови. Особливості застосування маркованих елементів.
9. Проблема використання “загальних місць”. Види топосів.
10. Основні категорії argumentatio: теза, аргумент, демонстрація.
11. Способи викладу матеріалу: відмінні риси.
12. Дедукція як один з методів концептуального викладу. Спекуляції на хибних істинах.
13. Індукція як один з методів концептуального викладу. Безпідставні узагальнення.
14. Аналогічний метод концептуального викладу. Співставлення неоднорідних явищ.
15. Логічна та маніпулятивна форми argumentatio: основні розбіжності.
16. Уявлення про маніпуляцію. Різниця між маніпуляцією та обманом.
17. Найпоширеніші маніпулятивні аргументи.
18. Суб’єктні тактико-технічні дії в маніпулятивній аргументації (диверсія проти особи).
19. Об’єктні тактико-технічні дії в маніпулятивній аргументації (диверсія проти тверджень).

Питання на 2 модуль

1. Загальне уявлення про риторику. Проблема дефініції.
2. Зародження риторики. Зв’язки з іншими суміжними дисциплінами.

3. Предмет дослідження в риториці на галузевому, категоріально-понятійному та структурному рівнях.
4. Elocutio як найважливіша стадія формотворення промови.
5. “Звичайні” риторичні тропи. Проблеми, пов’язані з їх використанням.
6. “Нестандартні” риторичні тропи. Роль і місце іронії в мистецтві оратора.
7. Риторичні фігури мовлення (за класифікацією Г. Хазагерова).
8. Риторичні фігури думки (за класифікацією Г. Хазагерова).
9. Actio як завершальна стадія риторичної діяльності.
10. Психологічні бар’єри оратора.
11. Технічний арсенал оратора.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Загальне уявлення про риторику. Проблема дефініції.
2. Зародження риторики. Зв'язки з іншими суміжними дисциплінами.
3. Предмет дослідження в риториці на галузевому, категоріально-понятійному та структурному рівнях.
4. Inventio як початкова стадія риторичної діяльності.
5. Поняття “комунікативної адекватності”. Конвенційна та ініціативна позиція оратора.
6. “Горизонт очікування” аудиторії. Види ставлення аудиторії до предмету промови.
7. Виведення концепції промови. Ситуації не-формулювання тезису.
8. Мета та завдання промови. Особливості надмети.
9. Dispositio як друга стадія риторичної діяльності.
10. Класифікація способів вдалого початку промови за Х. Леммерман.
11. Класична схема промови. Особливості застосування маркованих елементів.
12. Проблема використання “загальних місць”. Види топосів.
13. Основні категорії argumentatio: теза, аргумент, демонстрація.
14. Способи викладу матеріалу: відмінні риси.
15. Дедукція як один з методів концептуального викладу. Спекуляції на хибних істинах.
16. Індукція як один з методів концептуального викладу. Безпідставні узагальнення.
17. Аналогічний метод концептуального викладу. Співставлення неоднорідних явищ.
18. Логічна та маніпулятивна форми argumentatio: основні розбіжності.
19. Уявлення про маніпуляцію. Різниця між маніпуляцією та обманом.
20. Найпоширеніші маніпулятивні аргументи.
21. Суб'єктні тактико-технічні дії в маніпулятивній аргументації (диверсія проти особи).

- 22.Об'єктні тактико-технічні дії в маніпулятивній аргументації (диверсія проти тверджень).
- 23.Elocutio як найважливіша стадія формотворення промови.
- 24.“Звичайні” риторичні тропи. Проблеми, пов'язані з їх використанням.
- 25.“Нестандартні” риторичні тропи. Роль і місце іронії в мистецтві оратора.
- 26.Риторичні фігури мовлення (за класифікацією Г. Хазагерова).
- 27.Риторичні фігури думки (за класифікацією Г. Хазагерова).
- 28.Актіо як завершальна стадія риторичної діяльності.
- 29.Психологічні бар'єри оратора.
- 30.Технічний арсенал оратора.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН.....	6
НАУКОВА ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА	9
САМОСТІЙНА РОБОТА	12
КОНТРОЛЬНА РОБОТА (для заочної форми).....	15
ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДЗ.....	16
ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	17
ПИТАННЯ НА МОДУЛІ.....	20
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	22